

De Stichting Verdronken Geschiedenis organiseerde in het kader van het project 'Verhalen van de Eems-Dollard kust' in het najaar van 2016 avonden, middagen en excursies waarop zeer uiteenlopende verhalen uit de geschiedenis van deze kustregio werden verteld.

Verhaal:

Het weer een jaar rond

Auteur: Bert Bultena

Dit project werd mogelijk gemaakt door:

Het weer het jaar rond

Bert Bultena

Altijd en overal werd en wordt er over het weer gesproken. We lezen het al in de Bijbel. Het weer heeft het jaar rond vele gezichten. Mooi zonnig in voorjaar en zomer, in de herfst soms grijs, maar ook soms een mooie nazomer. In de winter is er sneeuw, ijs en water. Dit zijn mijn herinneringen uit Oosteinde.

Het weer op de radio

Voor de boeren was vroeger het belangrijkste moment van de dag rond half één 's middags, dan moesten op de radio de 'Mededelingen voor Land- en Tuinbouw' worden beluisterd. Dan moest ik mijn mond houden; wie niet stil was werd afgeblaft. Overigens er was nog zo'n moment, of eigenlijk twee: om kwart voor zes en twintig voor zeven in de vroege morgen waren er ook al weerberichten te beluisteren, je kon zelfs meeschrijven, een deel was op dicteersnelheid. Mijn moeder schreef vaak mee, vooral de waarnemingen. Aansluitend waren er dan nog de marktberichten: Wat had het graan opgebracht op de korenbeurs en hoe waren de prijzen op de veemarkten. Pas daarna, om zeven uur 's morgens begonnen de reguliere radio uitzendingen op Hilversum 1 en 2.

Mededelingen voor land- en tuinbouw . . .

Tegenwoordig zijn er tientallen zenders 24 uur per dag in de lucht en kijken we op buienradar. Boeren waren het meest afhankelijk van het weer. Het bepaalde voor een groot deel hun activiteiten en de opbrengst. Naast het weerbericht op de radio, konden velen aan de hand van de barometer en door naar de lucht te kijken,

redelijk voorspellen wat voor weer het zou worden. Boer Winter van de Spijksterweg in Oosteinde (Roodeschool) keek rond zeven uur 's morgens altijd naar het noordwesten. Als er daar bij een verder heldere lucht wat lage kopjes bewolking zichtbaar waren, wist hij zeker dat er later in de middag regen zou vallen. En meestal had hij gelijk. Natuurlijk waren er ook mensen die op hun likdoorns afgingen.

Strengere winters

Velen van ons hebben de tijd nog meegemaakt van de kolenkachels die iedere morgen opnieuw aangemaakt moesten worden. Eerst het rooster leegschudden, de asla legen, een plasje petroleum op wat turf of aanmaakhoutjes en dan een lucifer erbij en voorzichtig wat eierkolen of bricketten erbij. Na een half uurtje was het dan wel behaaglijk. Pas toen er 'nootjes 4' kwamen, waren er haarden die in de nacht bleven branden. De meesten van u kregen vroeger vast wel eens een warme kruik mee naar bed. En velen zullen ook wel eens wakker geworden zijn met stuif-sneeuw op de dekens.

Poollandschap

Als het matig of streng vroom, was er risico op het bevriezen van de waterleiding, zeker als die zoals bij ons thuis langs een halfsteens buitenmuur liep. 's Avonds moest dan eerst de put open waar de hoofdkraan zat, het aftapkraantje open en de leiding leegblazen. In de WC kwam een petroleumstelletje te staan om daar de zaak vorstvrij proberen te houden. Als je niet goed oplette kon ook de butagasfles bevriezen. Bij een oom en tante van mij gebeurde dat eens en de oplossing was simpel: de hele fles op het petroleumstel. Dat ze niet met huis en al in de lucht zijn gevlogen, mag een wonder heten.

Weerstation Uithuizermeeden

In 1956 hadden we wekenlang een straffe oostenwind, gevoelstemperaturen van min 20, lopend naar school en daar overblijven. In dat jaar werd op 16 februari in het weerhuisje bij Oosternieland een temperatuur van min 26,8 graden gemeten. Dat weerhuisje stond tussen de boerderij van Woltjer (Landjuweel) en de grote witte pastorie. Het was daar geplaatst in de winter van 1954; burgemeester Koomans had er lange tijd voor gelobbyd. In 1963 (maar ook in andere jaren) raakten Oudeschip en Oosteinde regelmatig ingesneeuwd. De sneeuwschuiver kon de zaak niet open houden. Het stoof zo weer dicht. Het openbare leven viel stil, maar er was sterke verbondenheid. Met z'n allen aan het graven. Bakker Bultena lopend met de slee met wit en roggebrood van Oosteinde naar Oudeschip en werd daar als een held ingehaald. Boeren kon-

den de melk niet of met moeite kwijt.

De ergste storm was in 1979. Militairen kwamen toen te hulp. Na de winters waren vaak veel wegen afgesloten 'wegens opdooi' voor zwaar verkeer, de bus naar Oudeschip reed dan niet. Ook ontstond er wateroverlast door smeltwater dat niet weg kon. De Buitenweg en Toppinga's weg stonden onder water. Uiteraard werd er geschaatst als er ijs lag, niet alleen op de ijsbaan in Roodeschool, maar ook op de grachten bij de boerderijen. Verder werd er door de jeugd in de sneeuw gespeeld: sneeuwhuizen en sneeuwpoppen werden gemaakt evenals glijbanen. Als het ging dooien kwam het 'scholje lopen': net zolang met een groepje over het de gracht of sloot rennen dat er schotsen los kwamen en er dan nog weer over. Uiteraard kreeg er iemand wel eens een natte voet: 'bollevlais' zongen dan de andere kinderen die hem naar huis begeleidden. Sommigen droogden de natte broek en sokken stiekem om thuis aan straf te ontkomen.

Zoals al gemeld woonde hier in het dorp Oosteinde vroeger landbouwer Simen Winter. Hij leefde van 1892 tot 1971. Hij kon boeiende verhalen vertellen o.a. over zijn dienstitijd (1914-1918), maar vooral sprak hij vaak over de winter van 1890/1891 die extreem streng was. Nog eerder hadden we de hele strenge winters van 1845 en 1740.

Het ijs in de winter bood naast ongemak ook unieke reismogelijkheden. Op de schaats kon je snel uit de voeten. Bijna iedere plaats was via een maar of diep bereikbaar. Alleen Roodeschool/Oosteinde/Oudeschip hadden die mogelijkheid niet. In Roodeschool werd begin 1933 een ijsvereniging opgericht. Het doel was het stichten van een ijsbaan. Er was wel onenigheid of die dan op de zondagen ook open mocht. Onze ijsbaan in Oosteinde was trouwens op de gracht van de eerder genoemde boer Winter.

Schaatspret op de gracht

Zomers

De kurkdroge zomer van 1959: alle sloten en grachten droog, grote scheuren in de grond, kluiten in de tuinen waren als rotsblokken. Buitengebieden, vooral de verspreid liggende boerderijen en de daarbij staande huizen die nog geen waterleiding hadden, kwamen in de problemen. De regenbak stond droog en ook de put gaf geen water meer. Boeren gingen met de watertank naar smid De Vries in Oudeschip of naar zadelmaker Bosscher in Oosteinde om de tank met 1000 liter te vullen.

Water halen

Het was niet alleen droog, maar ook warm. Toch zag je dat bij de oudere mensen nauwelijks aan de kleding. Mijn vader droeg het jaar rond een lange onderbroek en een hemd met mouwen. 'Hou meer da'j oettrekken, hoe warmer of 't wordt,' was het motto.

Onweer

Het meeste onweer kwam 's avonds of 's nachts, maar ook wel eens overdag onder schooltijd. Als dat gebeurde werd Psalm 29 het tweede vers gezongen. Uiteraard bleef je binnen bij onweer, maar ook daar kon het gevaarlijk zijn dacht men. Je mocht niet te dicht bij het raam staan. De antenne ging uit de radio en TV en soms ging de stroom er ook af. Dat gebeurde ook wel preventief, ging je een hele dag weg en er was kans op onweer, dan ging de knop om. Op zich geen probleem, een koelkast hadden we nog niet.

Kwam het onweer in de nacht dan werden bij sommige gezinnen de kinderen uit bed gehaald en pa had het geldkistje met de verzekeringspolis op schoot en de kinderen de spaarpotten. Er werd altijd gevraagd: 'Is het opkomend of afgaand tij? Bij opkomend water wilde de Eems de bui niet hebben en kwam hij terug was de ervaring. Meteorologen beweren dat dit niet correct is, maar in onze contreien wordt het voor waar gehouden.'

Volgens zeggen is het microklimaat in de Oostpolder veranderd door de aanleg van de Eemshaven, buien volgen andere routes. In de tijd dat stroom nog bovengronds werd getransporteerd, gebeurde het regelmatig dat daar de bliksem insloeg. Bij ons sloeg dan de automaat er uit. Dat was een hoofdzekering voor de machines in de bakkerij. In het veld sloeg de bliksem wel eens in. In de zomer van 1953 werd dhr. Gootjes die aan het vissen was achter Oudeschip dodelijk getroffen. Hij was een broer van de twee verzetsstrijders Gootjes die in de oorlog waren omgekomen.

Natte herfst

Als het tegengat, hadden de boeren soms grote moeite om met name bieten en aardappels uit de grond en van het land te krijgen. Zware machines waren er vroeger nog bijna niet, dus het rooien met de hand ging nog wel, al was dat geen pretje in de natte grond. Ergens in de jaren 1950 hadden we een extreem natte herfst. Militairen hielpen toen mee de aardappels binnen te krijgen en ook scholieren kregen vrijaf om te helpen. Ook de herfst van 1968 was nat. Een boer kreeg van de suikerfabriek een briefje met de tekst: 'Uw partij modder ontvangen, er zaten ook enkele bieten tussen.'

Slot

Ik eindig met de spreuk: "t Is nooit gain zotterdag zo nat of zun schient altijd nog wel wat.'

Adres van de auteur:

Bert Bultena
Hoogeveen
E-mail: bultena@xs4all.nl